

Д-р Михайло Г. Воскобійник

**Пріоритети, труднощі
й перспективи
консолідаційної
позиції УРДП**

**З приводу інфляції престижу
українського політичного сектора
та питання боротьби з нею**

«Проблема успішної боротьби за українську справу — це проблема включення всіх кадрів у політичний актив нації, у велику революційну визвольну акцію. Проблема схоплення з ними ідейно-політичного контакту.»

І. Багрянний, «Наші позиції», ч. 1 (1948 р.). стор. 27.

«Остерігати еміграцію від Плюща — то все одно, що остерігати її від сучасної України.»

Ф. Гаєнко, в листі до автора статті.

«Найсильнішим національним рухом продовжує залишатися український... Сила [його], між іншим, полягає і в тому, що він користується значною підтримкою великої й добре організованої української еміграції.»

М. Агурський, «Континент», ч. 10.

«Я розумію, що Ви маєте багато „страхів” [в справі повернення до УНРади]: „А що як...?”, але Ви мусяте зайняти позицію, якої Ви не муситимите боронити перед історією... Тверда постава лише або вияв слабости, або близорукости.»

Ю. Нагорний, член УНРади, в листі до автора статті.

Наводимо кілька цитат, бо вони разом відображують виклик для еміграції й скомплікованість української політичної ситуації. Хоч діяльність української еміграції знаходить високу оцінку одного із авторів «Континенту», та ледве чи й український політичний сектор, за деяким винятком, заслуговує бути включеним в окреслення доброї організованости. Загальна фасада окремих успіхів нашої наукової, культурної, економічно-фінансової (асекураційні організації), церковної та суспільної праці ледь-ледь може прикрити надто невідрадну картину найважливіших аспектів українського політичного сектора.

ОЗНАКИ КРИЗИ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ

В умовах зростання опозиційного руху в СР-СР та найновішої боротьби в світі за людські права найменше чотири аспекти українського політичного сектора еміграції вказують на його серйозну кризу:

1. Відсутність одного авторитетного, загально-визнаного, ділового політичного центру;

2. Алярмуюча відсутність молодого доросту в усіх без винятку політичних середовищах, а звідси поступове, але неминуче вимирання давніх політичних формацій «старо-крайового» типу;

3. Ізолювання ОУН(р) у «блискуче відокремлення», якщо консолідаційні заходи не гарантують їй повного контролю політичного центру;

4. Поділ українського демократичного табору, який у минулому однозгідно гуртувався навколо Української Національної Ради і цим опритомлював різні екстреми, на два підтабори — тих, що в УНРаді, й тих, що поза нею, а також занедбання в українському демократичному таборі принципу солідарності й коаліційності у веденні української політики.

Всі чотири негативні аспекти приводять до упадку авторитету всього українського політичного сектора серед своїх і чужих, у тому числі й демократичного табору. Занедбання в демократичному таборі принципу коаліційності — практично найбільш доцільно й єдино можливого в еміграційних умовах, — привело до втрати його авторитету та позицій в УККА, СКВУ тощо, та зменшення престижу демократичного табору як цілості в opinіo всієї еміграції. Від

цього потерпіли і самі коаліційні організації, як вони були задумані, — УНРада, СКВУ, УККА, людська база та фінансові надходження яких серйозно звузились. А ще гірше — занепад ефективності та інфляція престижу українського політичного сектора приводить до обниження зацікавленості молоді політичною працею, а цим, хоч і не безпосередньо, також до прискорення денационалізаційного процесу.

СИТУАЦІЯ З МОЛОДЛЮ ВИМАГАЄ НОВИХ МЕТОДІВ ПОЛІТИЧНОЇ ПРАЦІ

Тяжко переочити той факт, що значна частина молоді цілком потопає в поза-українському морі й тільки якась її частина ще тримається молодечих, культурних, наукових, професійних організацій та церков, і вже зовсім тільки одиниці включаються в політичне життя взагалі та партійного зокрема.

Збіднення українського політичного сектора стається не лише наслідком чужонаціонального оточення, але й з вини самого політичного сектора, що своїм старо-крайовим «сектантством» історичної давности знеохочує й відстрашує молоде покоління від труду розібратися в групових лябіринтах та в різнобоях у ставленні до процесів в Україні.

Політичний сектор, як цілість, не може піднятися до висоти завдань дня у своїй практично-політичній праці, щоб виконати свою першу національну заповідь — ефектної, добре організованої на всезагальній базі допомоги національному рухові в Україні й СРСР.

Той факт, що бодай мала частка молоді досить добре ангажується в допомозі дисидентському рухові, вказує, що ще більше молоді включалося б у таке й подібне політичне життя, коли б за цим стояв авторитетний політичний центр, що разом з громадськими центрами (СКВУ, УККА, КУК тощо) відкривав би пе-

ред нею перспективи реальної боротьби вищого порядку. Доречно буде навести історичний приклад із боротьби інших народів.

Борючись за державність на своїй праать-ківщині ще за часів найбільшої популярности конкуренційного тоді серед єврейської молоді комуністичного руху, сіонізм був спроможний повести за собою по всіх країнах їхнього поселення переважну частину єврейської молоді. Бо сіоністська ідея державности давала сенс приналежности до носіїв романтичної ідеї і практичного пляну, для здійснення якого знайшла застосування молодеча енергія і відчайдушність, властива молоді в усіх часах і країнах. Створення ізраїльської держави й її існування сталося завдяки масивній допомозі діаспори й авангарднєї ролі молоді.

Не підлягає сумніву, що молодь може захоплюватися не нашими поділами на табори та підтабори, а зростанням українських позицій у світі наслідком українських наукових здобутків, економічно-фінансових позицій наших організацій; а найголовніше — наслідком політичних успіхів у боротьбі за українські національні й людські права на міжнародній арені, включно з СРСР. Хоч би тільки цій потребі молоді, що завжди була найважливішим показником доцільности будь-яких методів політичної праці, необхідно спрямувати наші політичні пляни й вибір сфери політичної діяльности.

ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ В УКРАЇНІ НАД ЕМІГРАЦІЙНИМИ

Вернімося ще раз до цитати з «Континенту». Часом сторонньому спостерігачеві видно центральну проблему народу краще, ніж його лідерам. Проф. М. Агурський — дисидент, новий емігрант, колись співробітник Інституту філософії Академії наук в Москві, а тепер дослідник національного питання в СРСР при одному

з ізраїльських університетів, — правильно підкреслює співвідношення між еміграцією і національним рухом в Україні. З чого мала б витікати і правильна ієрархія завдань у багатогранній та продуктивній діяльності української еміграції. Про це, звичайно, багато писалося Багряним, Гришком та іншими.

Агурський, як і українські автори, поставив успіх боротьби за українську державність на дві реальні підвалини: на національний рух в Україні, що, за його словами, найсильніший в СРСР, і на підтримку цього руху зі сторони «великої і добре організованої української еміграції». Це окреслення стороннього дослідника зайвий раз, між іншим, влучно заперечує розумування наших скептиків, що відмовляють еміграції взагалі будь-яку роль у боротьбі за визволення і списують еміграцію — цей важливий політичний фактор у всіх народів і в усіх часах — з політичного рахунку. Та важливе інше. Спостерігач зайвий раз загострює у нашій свідомості центральну проблему українського політичного сектора — пріоритет національних завдань в Україні над суто еміграційними. Це відповідає тезі Багряного, Гришка й інших про необхідність максимального зосередження енергії й засобів української еміграції на моральну, пропагандивну й організаційну підтримку національного руху в Україні й СРСР, як єдиного шляху в теперішній ситуації до усамостійнення українського й інших народів і сповільнення денационалізації в еміграції і в Україні.

Ми говоримо про це тепер тому, що ведуться заходи рядом авторитетних громадсько-політичних діячів, щоб відновити значення Української Національної Ради, як бази консолідації і ведення актуальної політики та практичних акцій. Але ці заходи можуть натрапити на значні перешкоди через відмінність пріоритетів тих, що в УНРаді, і тих, що поза нею.

Проблема пріоритетів завжди була важливою для Української Революційно-Демократичної Партії, як також і для наших безпосередніх партнерів Українського Демократичного Руху. Справа в тому, що розбиття в колишній УНРаді сталося саме на ґрунті різного розуміння пріоритетів. Одні вбачали магічну силу вже в самій тезі «Державний Центр Української Народньої Республіки» й у «відданому несенні її прапорів» — і, як не дивно, недооцінювали, а то й лякалися, процесів в Україні; бо вони, як побачимо нижче, не йшли за їхньою схемою. Інші ж, не заперечуючи значення ДЦ, концентрували увагу на опозиційних рухах в Україні та популяризації їх на Заході. Таким чином члени УНРади говорили двома різними мовами. Наростання революційної ситуації в СРСР блискуче виправдало лише одних.

Поновні зусилля ряду політичних діячів відновити єдність у демократичному таборі через консолідацію обох його частин в УНРаді набирають актуальности. Але в інтересах національної боротьби в Україні, в інтересах авторитетних взаємин з іншонаціональними партнерами та активізації молоді, об'єднання мусить статися знову таки на базі політично оправданого пріоритету.

ХТО РЯТУЄ ПРЕСТИЖ ПОЛІТИЧНОГО СЕКТОРА ЕМІГРАЦІЇ І ЧИ ПОТРІБНА УНРада?

Комплімент українській еміграції за її «організованість» треба радше сприймати у власній свідомості як докір нашому національно-політичному сумлінню. Адже лише **невелика частка** назагал великих моральних, організаційних і фінансових спроможностей еміграції йде на потенційно найважливішу і перспективну працю — підтримку борців в Україні.

Решта колосальної енергії й засобів іде на справи третьорядного значення — дублювання

установ і організацій, дублювання церков, купування громадських будинків, які згодом стають пустками, на «блискучі відокремлення» і взаємопоборювання. І тільки згадана «невелика частка» досі дещо рятувала політичний престиж еміграції своєю прямою працею для захисту й популяризації українського національного руху.

Частково СКВУ, частково УККА, окремі партійно-громадські організації («Пролог», «Смоло-скип»), окремі групи студентської молоді (як «Комітети захисту В. Мороза», «Комітети Гельсінських гарантій для України»), деякі молодечі організації, окремі науковці власною ініціативою і працею — виконували отой пріоритет завдань, стимулюванням і координуванням яких мала б займатися Українська Національна Рада та її Виконавчий Орган, якщо б вони не задовольнялися тільки відзначеннями національних свят, а керувалися пріоритетом національних завдань в Україні.

Логічно виникає питання: чи ефективна праця згаданих груп і організацій знімає з порядку денного потребу існування авторитетного політичного центру, що був би натхненником, спрямовувачем і координатором політичної праці «на той бік» та популяризатором у західньому світі «тогобічних» зусиль?

Наша відповідь — не знімає! Коштом великих морально-політичних зусиль і великим вкладом праці політичні діячі старшого покоління — А. Ливицький, І. Мазепа, А. Мельник, І. Багрянний, Й. Бойдуник, П. Феденко, Г. Костюк, С. Баран, С. Витвицький, О. Яворський, О. Вегухів, В. Доленко, І. Майстренко, М. Ливицький, К. Паньківський, С. Підгайний, Ю. Лавриненко, М. Стахів, С. Ріпецький, Б. Іваницький і десятки інших створили політичний центр саме для акції такого закрою.

Але в наші часи, на жаль, зведено його нані-

вещь, коли наростання революційної ситуації в СРСР найбільше його існування вимагає. І зведено по кардинальному питанню — ставлення до процесів в Україні. І все ж існує незаперечна потреба відновлення авторитетного політичного центру, що зсереджував би в собі усі аспекти політичної активності еміграції для здійснення аспірацій українського народу.

ПРІОРИТЕТИ УРДП І РОЗХОДЖЕННЯ З ДІЯЧАМИ ДЦ УНР

Чому УРДП так ревно наголошує проблему дисидентства і нових процесів в Україні? Бо це логічно випливає із програми нашої партії і джерел її ідейного походження. Дисидентство було не тільки частиною біографій лідерів і членства УРДП, ув'язнених до війни та під час війни по таборах ГУЛагу — Багрянний, Майстренко, Костюк, Гришко, Підгайний, Лавриненко і сотні інших. Але воно було і причиною виникнення Української Революційно-Демократичної Партії, як політичної формації, що забезпечила пріоритети передвоєнних партій і виставила нове кредо, спільне для обох хвиль дисидентів. Ці обидві хвилі стоять проруч, бо обидва явища мають ту саму школу, перейшли через ті самі нечувані жорстокості й насильства, пройшли через ту саму «соціальну переробку», а тому й мають ті самі ідейні коріння та те саме тяжіння до свободи, демократичних гарантій людині й націям.

Як партія, що вставила в свою назву основну програмову засаду — **революційність** — ми зорієнтовані в усіх ситуаціях, включаючи й теперішню, на такі революційні й опозиційні процеси в Україні та СРСР, що посилюють наростання революційної ситуації, як найголовнішої передумови для державного усамостійнення України. Звідси витікало відоме гасло І. Багряного, виставлене ще 1947 р. і гостро атаковане з того часу, про українські державницькі

«кадри під КП(б)У і під комсомолом» і «в КП(б)У і в комсомолі».

Ще на другому з'їзді УРДП в 1948 р. Багряний настоював:

«А головне — стати лицем до того світу, з якого ми прийшли сюди, де лежить наше коріння... Зробити вірну оцінку укладові сил там, охопити революційні тенденції, що визрівають у глибинах великих мільйонів насамперед нашого народу і вчепитись за ці тенденції, як за архімедову підойму, щоб нею підважити й перекинути геть той світ насильства і нечуваної жорстокости...» («Наші позиції», ч. 1, 1948 р., стор. 3).

Квінтесенція революційно-визвольних ідей Багряного й УРДП полягає в цій формулі — «охопити революційні тенденції, що визрівають у глибинах великих мільйонів» та в «схопленні з ними ідейно-політичного контакту» (див. цитату Багряного на початку статті). Це визначає наше позитивне наставлення до дисидентського руху в усіх його формах, незалежно, — чи перед нами антимарксист, чи неомарксист, чи атеїст, бо всяка жертва і ворог радянського колоніалізму й імперіялізму мусить бути нашим союзником.

Можна без помилки уявити, з яким захопленням, якби міг дожити до нашого часу, привітав би І. Багряний Леоніда Плюща, як одного з багатьох, що підтвердили його тезу про державницькі кадри в Україні. Сьогодні вже ніхто не бере під сумнів, що теза про державно-творчі кадри в Україні під комуністами і серед комуністів, під комсомолом і в комсомолі справджується на такому багатогранному й різнонаціональному явищі, як Мороз, Чорновіл, Лук'яненко, Руденко, Григоренко (батько і син), Снегірьов, Алексеєва, Буковський, Амальрик, Солженіцин, Радигін, Тихий, і сотні інших. А цей же список щоденно росте новими і новими іме-

нами відважних характером і розумом, що ставлять виклик колоніально-тоталітарній системі.

На такі сили УРДП зорієнтована й сьогодні, якщо ці сили за демократію, людські права, державну незалежність народів, за вільне самовизначення. Цей принцип, що його проводив з найбільшою відвагою Багрянний серед джунглів політичної ігнорантності, і послідовно розвиває В. І. Гришко, являється для УРДП провідним принципом і стимулом політичної праці й зусиль, бо тільки принцип ставки на тамтешні кадри єдинотворчий і перспективний у державному будівництві незалежної України. Фанатизм «супер-патріотів» проти своїх же національно-державних сил, але іншого ідеологічного забарвлення, є ознакою нерозуміння всього того, що відбувається в світі, а значить і запереченням реального шляху визволення України, що може бути вигідним тільки колоніялістам в СРСР.

Про яку самостійність України можна говорити без знищення тюрми народів спільними силами всіх антиколоніалістів різних ідеологічних забарвлень? Це розуміє багато політичних діячів на еміграції. Це розуміє національно-свідома молодь і переважна більшість еміграційних мас, це розуміє наш духовний провідник — муж з державною візією і практикою Митрополит Мстислав, коли найперший простяг руку допомоги борцеві за національні й людські права Л. Плющеві. Це розуміє Кардинал Сліпий — жертва советського насильства, це розуміють пластуни-сеньйори, що організували недавно допомогу для Л. Плюща і його родини. Чомусь тільки не хочуть розуміти деякі керівні діячі ДЦ УНР, що роблять із нових процесів в Україні «казус беллі» (привід до війни).

Не можуть вони розрізнити між метою всіх нас, включно з дисидентами, — повна державна незалежність України (у такій формі, яку

тільки вирішальна більшість народу визначить) — від стратегічного завдання — стимулювати революційно-опозиційні сили всіх ідеологічних забарвлень в СРСР і в Україні, незалежно чи вони називаються **самостійниками** Морозами, чи **самостійниками** Плющами. Ба більше, навіть якби вони й не називали себе самостійниками, але були проти режиму, то й тоді вони є нашими спільниками, бо **тільки всезагальна сума опозиціонерів витворює революційну ситуацію і може привести до повалення тоталітарно-колоніального режиму в СРСР.**

Прикро нам пригадувати, що висловлювалося «недовір'я» в УНРаді В. Гришкові, Ф. Гаєнкові, М. Добрянському, Б. Кордюкові, А. Фіголеві та іншим саме за їхнє зацікавлення процесами в Україні й СРСР і позитивне до них наставлення. Навіть зовсім недавно один із лідерів Державного Центру писав:

„Вимога УРДП. . . , що УДЦентр і УНРада, як його складова частина, мають «підтримувати процеси в Україні» чи з ними «солідаризуватися» — це крилата фраза: «процеси в Україні» охоплюють однаково марксиста Плюща, як і самостійників, що караються по тюрмах, і ми не можемо приймати за базу боротьби проти режиму — советську конституцію та навчання Леніна! Це ті принципи, за які не може бути ніякого торгу.»

Тут змішано грішне з праведним. Поперше, ніде, ніхто і ніколи не пропонував для ДЦ УНР, чи якогось самостійницького середовища, брати «советську конституцію та навчання Леніна» на своє озброєння. Це просто чийсь недоречний винахід! А от якщо дисиденти використовують радянську конституцію і навіть Леніна, як засіб їхнього наступу й оборони (а ми, до речі, не можемо дати їм ефективнішого засобу), то це не тільки їхнє право (бож вони там, а ми тут), але в загальному підсумку це також іде в ко-

ристь боротьби з ворогом.

Подруге, Л. Плющ назвав себе колись «нео-марксистом» (тобто прихильником нового, не догматичного, а критичного й ревізійністичного трактування марксизму); а це ж не те саме, що диктаторсько-колоніальний марксизм в СРСР. (До речі, куди ж тоді відіслати західноєвропейських соціал-демократів та Дубчеків, що визнають у певній частині Маркса теж за авторитет?) Крім цього, Плющ себе від самого початку декларує всюди самостійником. «А це ж колосальна річ!» — сказав би Багрянний.

ОЦІНКА Л. ПЛЮЩА — ЛЯКМУСОВИЙ ПАПІР ДЛЯ ДЕМОКРАТИЧНОСТИ УНРади

Скидати з українського рахунку таких людей як Л. Плющ тільки тому, що він неомарксист — це догматично-ідеологічний підхід в оцінці Плюща. І таке робити управнюють себе тільки тоталітарні партії й поліційні режими, а не демократичні.

Як же тоді бути із західною демократією, яка навіть дозволяє вільне існування комуністичних партій? Теж закрити?

Таке недемократичне розуміння прав Плюща, як громадянина майбутньої демократичної держави, якою була УНР і якою задумали її батьки Української Національної Ради, витікає із недавньої сугестії деяких керівників Державного Центру вважати ДЦ УНР «ідеологічним центром». **Це було кардинальне відхилення від духу і букви Тимчасового Закону УНР.** Це є перекресленням великих морально-політичних зусиль і праці перелічених угорі діячів — державників-демократів старшого покоління. Такий погляд не має нічого спільного ні з державним характером ДЦ УНР, ні з його демократичністю, за якою всі громадяни рівні перед законом, незалежно від їхніх ідеологічних чи релігійних переконань.

Тут проявилось засадниче нерозуміння керів-

никами сучасного ДЦ самої суті УНРади і цілого Державного Центру, як державно-демократичного й коаліційного центру, згідно з задумом батьків української тимчасової конституції.

Деякі керівники ДЦ так сумлінно перейняли монопольним правом «збереження і несення прапорів» минулого, що зовсім не бажають тримати контакт із сучасністю, закривши двері до УНРади тим, що розуміють гігантську історичну вартість нового явища в СРСР — відкритого опору, хай і опертого на існуючу там легальну систему. **Йдеться ж бо про людей, що боряться, а не про одобрення фальшивої, злочинної советської легальної системи.** Йдеться про «включення всіх кадрів у політичний актив нації, у велику революційну визвольну акцію», — як писав І. Багрянний. Це наголошував він і за це воював до кінця свого життя, — як Голова УНРади, а пізніше як Віцепрезидент.

Ми зупинилися так довго на прикладі Л. Плюща, бо його історія показова для взаємин тут, на еміграції, і для потенційних сил в Україні. Це лякмусовий папір для визначення хто є справді за своєю природою демократ і державник, та хто репрезентує реальне розуміння «процесів в Україні», а хто втратив контакт із реальною дійсністю і реальністю визвольних шляхів. Правильно пише Ф. Гаєнко: «Остерігати еміграцію і молодь від Плюща, то все одно, що остерігати їх від сучасної України.»

УРДП ЗА КОАЛІЦІЙНЕ ВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

З революційної настанови УРДП та її демократичности випливає наше **традиційне наставлення на коаліційний принцип ведення української практичної політики через спільний авторитетний політичний центр — Українську Національну Раду.** У резолюціях усіх з'їздів і конференцій УРДП та в публічних виступах її провідних діячів завжди підкреслювало-

ся наше тверде задивлення в принцип ксалиційности, який витикає з демократичного характеру УРДП. Цим пояснюється наша багаторічна конструктивна участь у праці УНРади. Звідси наступною принциповою настановою було й лишається плекання внутрішнього миру серед українських державників і спрямування їхніх сил на зовнішні фронти. Тому УРДП була завжди там, де йшла боротьба проти зовнішніх загроз, що відмовляли Україні в праві на державну незалежність, будь це наші сусіди, чи навіть західні політичні кола. Звідси УРДП послідовно боролася за концентрацію всіх державницьких сил, партійних і безпартійних, в одному політичному центрі та дружню співпрацю між ними. Цей коаліційний принцип лишається нашою девізою і сьогодні.

ВИМОГА ДІЛОВОЇ ПРОГРАМИ І ДІЙОВОЇ КОАЛІЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УНРади

Проте, досвід минулого УНРади вчить, що для успіху справи недостатньо однієї механічної консолідації всіх в УНРаді. Потрібно ще в ній провідна дійова коаліція із політично оправданою в даній ситуації програмою дій. Врешті, так всюди є в країнах з демократичним режимом.

Таку дійову коаліцію для ВОргану УНРади ми запропонували б тепер із середовищ, об'єднаних в Українському Демократичному Русі та із ОУН(м). Це ті організації, що виявили себе своєю ініціативністю та блискучими заходами для потреб росту національного руху в Україні. Це ті реально-діючі середовища, що посідають пресові органи та спеціалізовані й добре поставлені видавництва журналів і книжок. Це ті, що мають широкорозгалужені зв'язки й позиції серед українських професіоналістів, молодечих і студентських організацій та, зокрема, серед українських і чужонаціональних науков-

ців. Це ті організації, чия програма дій може забезпечити широку моральну й фінансову підтримку для праці ДЦ і його відродження в умовах безсумнівної теперішньої інфляції його престижу.

Нарешті, тільки широка база УНРади і ділова програма коаліції у ВО може забезпечити широку підтримку різних організацій, Церков, УККА, КУК, АУА та СКВУ. Державний Центр може й мусить стати знову головним центром притягання національних сил. Але ДЦ мусить опертися не лише на реально діючі середовища, а й на програму дій, виповнену змістом, якого вимагає ситуація в СРСР та боротьба за людські й національні права в світі.

ЧИ ВДАСТЬСЯ СКРІПИТИ ОДИН ТРАДИЦІЙНИЙ КОАЛІЦІЙНИЙ ЦЕНТР?

Недавно зроблено значний поступ у консолідаційних заходах. Спочатку трудами д-ра З. Городиського, а потім заходами організацій професіоналістів, зокрема д-ра Вороха, Голови Консолідаційної Комісії, а також при активній участі Голови УНРади І. Кедрина-Рудницького укладено «Деклярацію Порозуміння» між тими, що в УНРаді, й тими, що поза нею (читай комунікат у «Свободі» з 8. липня 1977 р.). Цю декларацію ще мають затвердити всі зацікавлені сторони і після цього вона стане зобов'язуючою.

Але всупереч здоровому глуздові, консолідація може не здійснитися через те, що Президент М. Лівіцький все ще задивлений більше в міраж співпраці, а то й з'єднання, з Державним Правлінням Я. Стецька, ніж у скріплення ДЦ силами, що його традиційно підтримували. Не є нашим ідеалом відчужуватися від ОУН(р), але ми порадили б М. Лівіцькому шукати співпраці з ОУН(р) з позиції об'єднаного демократичного табору, а не з позиції обезсиленого Державного Центру. ОУН(р) цінує тільки такого партнера, який у всьому слідує за ними. Ледве чи

це відповідна роля для М. Лівницького, що відповідає перед історією і творцями УНРади за демократично-державну спадщину революції 1917-1920 років.

А врешті, вже минуло багато років переговорів між М. Лівницьким і ОУНР («а віз ще й понині там»), щоб можна було переконатися, що ОУН(р) визнає тільки таку ситуацію, що гарантує їй повний контроль політичного центру. А це означало б ліквідацію ДЦ, як центру тяжіння демократичних сил тут, в еміграції, й потенційно в Україні. Зайво казати, що це був би найбезславніший кінець ДЦ УНР.

У такій ситуації поворот УРДП до УНРади не може бути автоматичною справою ще й тому, що доза великого розчарування і скептицизму до діячів ДЦ існує між її членами через втручання деяких керівників ДЦ у внутрішні справи УРДП з метою її розколотися. Нав'язуючи УРДП свої еміграційні пріоритети, окреслені вгорі, це діячам ДЦ частково вдалося.

Таку ж тенденцію можна вбачати й у теперішньому наставленні цих самих чинників до справи консолідації, яку дехто з них хотів би здійснити через застосування засади «діли й пануй» у стосунку до такої форми дійової консолідації УРДП-ОУН(з)-УНДО, як Український Демократичний Рух. Тому Почесний Голова УРДП В. І. Гришко слушно пише авторові цієї статті з приводу однієї консолідаційної пропозиції з їхнього боку:

„Що значить пропозиція — «УРДП подасть заяву про своє повернення»? Ми ніколи не подавали ніякої заяви про вихід і формально ніколи не були повідомлені про наше виключення. Якщо ж нас виключили навіть без усякого контакту з нами, то мусять те виключення уневажнити.

Говорять про «компроміс» в ім'я «консолідації», але компромісу вимагають тільки від нас,

самі ж ані від чого не відмовились, нічого не визнали і ні в чому не уступили. . . Бо виглядає так, що з їхнього боку застосовано тактику «діли і пануй»: УНДО «поновлюють в усіх правах» без жодних передумов; нам пропонують просто слідувати приказці — «прости мене моя мила, що ти мене била»; а ОУНз пропонують, так би мовити, «реабілітацію». Тепер чекають: хто клюне?

І хто б із цих трьох партнерів УДР не клюнув, це має означати початок кінця УДР. Чому ж ми, найбільш згвалтовані в УНРаді, маємо тепер своїм «поверненням за всяку ціну» руйнувати при нашій вирішальній участі створену нову форму політичної праці, щойно її почавши?»

Генеральний Секретар ЦК УРДП О. Коновал висловлює подібну ж дозу розчарування:

«По правді сказавши, я не бачу великої користі з нашого повороту до УНРади. Ми ж були там багато років, і що то дало. . . Але я підтримаю рішення більшості в цій справі.»

Як відомо, теперішні керівники ДЦ настоюють щоб УРДП і УНДО визнали дублювання цих організацій на форумі УНРади, тобто визнали мініятюрні групи колишніх уердепівців і ундовців, що їх зформували керівники ДЦ для своїх вузьких інтересів, за рівнорядні справжньому УНДО і справжньому УРДП Багряного із рівною кількістю мандатів. Зовсім природно — це є формальна перешкода для нашого повернення до УНРади. Ми і далі узалежнюємо нашу участь в УНРаді від усунення дублювання УРДП двома фракціями під тією ж самою назвою.

Проект «Деклярації Порозуміння» схиляється до того (принаймні так ми її інтерпретуємо), що поділи в УРДП й УНДО є їхніми внутрішніми справами. А звідси й майбутня репрезентація цих організацій мала б статися наслідком зфор-

мування об'єднаних фракцій з двох нерівних частин на базі первинних УРДП і УНДО, як співзасновників УНРади, що повертаються на свої місця. Цим було б уникнуто дублювання фракцій, а значить і часткової (формальної) перепони для об'єднання двох демократичних підтаборів шляхом консолідації в УНРаді.

Прикро навіть подумати, що в часі, коли в Україні чекають на допомогу зі сторони «добре організованої української еміграції», коли так багато труднощів для української справи треба переборювати на Заході, доводиться всім демократичним організаціям зуживати дорогий час і енергію на переборення «внутрішніх завдань» — формальних перешкод, витворених відповідальними керівниками сучасного ДЦ.

ПОЄДНАННЯ В УРДП НА БАЗІ ІДЕЙ БАГРЯНСЬКОГО, А НЕ НА ІДЕЙНИХ УЛАМКАХ ВІД НЬОГО — ПЕРЕДУМОВА РОЗБУДОБИ ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ УНР

У напрямку зформування об'єднаної фракції УРДП вже пороблені перші кроки завдяки ініціятиві Ю. Нагорного і В. Біляйова та підтримки їхньої ініціятиви зі сторони первісної УРДП. Все ж є причини припускати, що до цієї ініціятиви зі сторони своїх товаришів поставиться неприхильно проф. М. Степаненко, який з невідомих причин взагалі бльокує всякі спроби консолідації на форумі УНРади, звідки б вони не походили, а прагне звузити УНРаду до вузького кола своїх особистих адораторів. Звичайно, недопущення до консолідації було б найгіршою прислугою українській національній справі. І тому ми сподіваємося, що здоровий глузд серед фракцій УНРади і керівників ДЦ таки переможе згідно з бажаннями широкого громадянства. **ДЦ і УНРада може бути тільки загально-національною власністю, а не приватною будь-кого.**

Маючи на увазі домінуючу ціль — створення авторитетного політичного центру — ми хочемо

уникнути дублювання УРДП в УНРаді, щоб не абсорбувати увагу й енергію УНРади і фракції УРДП своїми внутрішніми клопотами. І тому оправдані компроміси допустимі. Але ніхто не може сподіватися від нас зречення від самих себе.

Багрянний був за консолідацію на форумі УН-Ради, але не ціною зречення від його орієнтації на український резистанс, на кадри в Україні, на допоміжну роль еміграції, на революцію там, а не інтервенцію звідси, на експорт ідей, але не імпорт влади для України звідси. Отже ми за поєднання на базі цілого Багряного, а не на ідейних уламках від нього. Наше позитивне ставлення до консолідації в УНРаді мало б створити достатню базу для усунення дублювання УРДП в українському політичному житті. Об'єднання в УРДП на основі цілого Багряного може й мусить статися, щоб створити тверду основу для творчої й продуктивної участі нашої організації в УНРаді, УДР, СКВУ, УККА, КУК тощо.

Але є ще одна винятково важлива ділянка, в якій УРДП відіграла виняткову роль після війни протягом багатьох років, і яку вона покликана й далі відігравати, якщо їй не будуть перешкоджати різні непрохані «олікуни». Йдеться про належну для УРДП роль в боротьбі з російськими імперіялістичними силами. Йдеться також про спілкування з найновішою різнонаціональною еміграцією.

ЧИ ЗНАЙДЕТЬСЯ ПАРТНЕР ДЛЯ НАЙНОВІШОЇ ЕМІГРАЦІЇ?

Існування авторитетного українського політичного центру диктується також тим, що на горизонті, за безпомилковим передбаченням І. Багряного, з'явився цілком новий, але дуже важливий політичний фактор у східноєвропейських справах — найновіша різнонаціональна еміграція (насамперед російська й єврейська),

як репрезентант багатонаціонального дисидентського руху в СРСР. Ідейно-політичне обличчя цієї еміграції вказує, що окреслюється важливий потенційний партнер у нашій визвольній боротьбі проти колоніялізму в Східній Європі. «Заява в українській справі», підписана діячами росіян, поляків, угорців і чехів («Континент», ч. 12, 1977, стор. 210) та «Платформа для співпраці», опублікована з утворення групи росіян з найновішої еміграції («Свобода», 14. липня 1977 р.) — це перші паростки для здорових взаємин на базі антиколоніялізму. Пропустити шанс із паростків виростити родючий сад — це не мати ні «добре організованої української еміграції», ні політичного глузду.

«Заява в українській справі» засуджує російський і польський імперіялізми та закликає «російський опозиційний рух в СРСР та російську політичну еміграцію зміцнити й поглибити співпрацю з борцями за незалежність України».

Зайво пригадувати, що зі зрозумілих причин саме найновіша російська, а особливо єврейська еміграції вже відіграють і будуть далі відігравати помітну роль фахівців зі східних справ у міжнародних організаціях, а цим і у формуванні публічної opinio у світі. Недаром так најачився апологет російського імперіялістичного мракобісся С. Рафальський проти найновішої російської еміграції, добачивши в ній більшу загрозу для імперіяльної єдності СРСР, ніж зі сторони самих поневолених народів-колоній:

„Значно небезпечніший той «російський неонаціоналізм», який деякі дисиденти культивують у Радянському Союзі й разом із «третьою еміграцією» перекидають на Захід” («Континент», ч. 11, стор. 192).

Обурює Рафальського «російський неонаціоналізм», який кличе росіян зайнятися своїми власними справами в етнічній Росії, а не управлінням колоній.

Для співпраці з антиколоніальною найновішою російською еміграцією, та й не тільки російською, а найновішою різнонаціональною еміграцією, потрібний авторитетний український демократичний партнер. Хто ним стане? І чи стане?

ЯКЩО НЕ УНРада, ТО УДР

Слід зазначити, уточнюючи вже сказане вгорі, що **ревіталізація нашого політичного життя** можлива лише через **радикальне оновлення самої форми організованої дії**, — хоча б у такому сенсі, в якому було задумано Український Демократичний Рух; тобто — з **підведенням під цю форму такої нової ідейно-творчої бази**, яка могла б **зактивізувати інтелігентнішу і молодшу частину ще живих сил** нашої еміграції, зокрема ж з **урахуванням процесів в Україні**. Нас не приваблює перспектива бути ще одним «статистом» в УНРаді й толерувати «програму» поступового, але певного вмирання ДЦ УНР, якщо його не **омолодити** молодими людьми, новими політичними та професійними середовищами й актуальною програмою. Нас вабить до УНРади можливість співпрацювати з такими середовищами, що **здатні забезпечити актуальну діяльну програму**. Тому ми змагатимемо до політики відчинених дверей до УНРади для всіх державницьких сил, не виключаючи ОУН(р) і гетьманців.

Ось тсму, якщо повертатися до УНРади, то повертатися насамперед всім трьом середовищам, що згруповані в УДР, або ж не повертатися нікому. Якщо керівники ДЦ УНР хочуть консолідації в одному центрі, то нема місця на кращих і гірших.

Якщо б консолідація не сталася на базі УНРади, то можна очікувати, що наступним центром притягання для демократичних кіл еміграції, а зокрема для її інтелектуальних і молодечих кіл, стане **Український Демократичний Рух**,

бо він має людей із правильною національною візією, з державно-демократичною філософією, динамічністю та загартованістю в минулій підпільній і в сучасній відкритій організаційно-політичній праці. Як відомо, природа порожнечі не терпить. Але треба уникнути всякою ціною, щоб не допустити до дальшого відчуження між двома підтаборами демократичного табору еміграції. Тому треба створити умови для існування одного центру тяжіння всіх національних демократичних сил.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СЕКТОР МУСИТЬ БУТИ УПОРЯДКОВАНИЙ

З усього вищесказаного може бути ясно нашим приятелям і супротивникам, що проблема успішності боротьби за українське визволення — «це проблема включення всіх кадрів у політичний актив нації» (Багрянний), тобто тих, які на еміграції, тих, які недавно прийшли на Захід, і тих потенційних, що в Україні. **Бо тільки всезагальна сума опозиціонерів і революціонерів усіх ідеологічних відтінків там і тут та морально-пропагандивна допомога звідси витворює революційну ситуацію в СРСР.** При спільній дії всіх українських державників і всіх різнонаціональних антиколоніалістів Україна й інші народи можуть мати шанс на своє визволення та незалежне державне існування.

В питанні консолідації навколо УНРади наша позиція визначається через це засадничими міркуваннями, що впливають із нашої програми й нашого розуміння міжнародньої ситуації. Ми солідаризуємося із прецизним окресленням завдань у цьому відношенні Головою УНДО д-ром О. Яворським:

«Ми, котрі прагнемо до налагодження відносин у нашому Державному Центрі шляхом повернення правопорядку, встановленого нашим конституційним законом, хочемо в УНРаді на чужині бачити такий парламент, який був би

зразком для майбутнього парламенту у відновленій Україні, як зразок нашої державности. Наш ДЦ УНР на чужині обов'язково має взоруватися на західноєвропейські, які шанують демократичні принципи» («УВ», 12. червня 1977).

Наростання опозиційно-революційного руху в СРСР за демократію, за людські права, за вільні демократично-соціалістичні форми економіки, за національні права і національну незалежність, а також поширення кола прихильників української боротьби за незалежність — диктують невідкладно упорядкувати український політичний сектор, який би (з поверненим лицем «на схід» і з відновленим престижем серед своїх та чужих) був силовою надбудовою для праці в реалізації національно-організаційних пріоритетів тут і там. Подбаймо, щоб це сталося!